

PRAKSISFORSKNING PÅ PROFESSIONSUDDANNELSERNE

Af Merete Wiberg, University College Lillebælt, Pædagoguddannelsen Jelling, Anette J. Madsen, University College Lillebælt, Ergoterapeutuddannelsen og Knud Ramian, seniorkonsulent, Center for kvalitetsudvikling, Region Midtjylland

Både på de pædagogiske og sundhedsfaglige professionsuddannelser er der fokus på samarbejde med praksisfeltet og på udvikling i praksis. Det kræver, at de studerende får redskaber og udvikler kompetencer til at undersøge fænomener og tilgange i det praksisfelt, hvor de skal udøve professionen. UC-projektet, som University College Lillebælt afviklede i foråret 2008, gav anledning til at afprøve praksisforskning med spændende resultater til følge. Forsøgene med at trække praksisforskning ind i studieaktiviteterne gav for det første gode erfaringer med at koble den teoretiske undervisning på uddannelsesstedet til uddannelsens professionsfelt. For det andet blev det klart, at de studerende på den måde kan udvikle solide kompetencer til at udføre udviklingsarbejde.

De amerikanske forskere Epstein og Blumenfield (2001) har forsøgt at definere forskning i praksis, eller sagt mere præcist "praksisforskning". Deres definitionen siger, at praksisforskning består i anvendelsen af forskningsbaserede principper, designs og databearbejdningsteknikker i praksis, som skal svare på spørgsmål, der udspringer af praksis på en måde, der informerer praksis. Praksisforskningen er ikke bundet til bestemte forskningsstrategier. Det kan både være eksperimenter, survey, register eller casestudier. I dette konkrete tilfælde har casestudiet været udgangspunktet i to varianter: 2-ugers casestudiet på Pædagoguddannelsen i Jelling og 16-ugers casestudie på Ergoterapeutuddannelsen i Odense. De studerende præsenteres for vidensproducerende metoder, de selv kan anvende til videnbaseret af deres praksis. Praksisforskning kan udføres på mange forskellige ambitionsniveauer. Grundlæggende

handler det om at udfordre det klassiske skel mellem forskning og praksis. Problemstillingen er, hvorvidt og hvordan metodiske undersøgelser kan medvirke til at give svar på problemstillinger i praksis.

Praksisforskning ved University College Lillebælt

Forsøgene i UC-projektet gik ud på at få praksisforskning ind i de normale studieaktiviteter. Pædagoguddannelsen i Jelling prøvede i et af fagene i starten af uddannelsen at opøve en grundlæggende forståelse af praksisforskning i form af research light-metoden. På Ergoterapeutuddannelsen afprøvede en gruppe bachelorstuderende sammen med deres vejleder at anvende et casestudie i deres bachelorprojekt. Knud Ramian fra Center for Kvalitetsudvikling fungerede som sparringspartner for de to forsøg.

Research light er praksisforskning i en miniudgave. Pointen er, at man i sin undersøgelse fokuserer på et meget snævert felt i en konkret praksis. Med et kikkertblik kan man få belyst et specifikt tema. Ideen bag research light er, at hele undersøgelsen, inklusiv planlægning og afrapportering, skal kunne foregå på en uge. Resultatet af undersøgelsen er grundet sin approach ikke muligt at generalisere ud fra. Men det har dog en vis gyldighed i den konkrete praksis, der er blevet undersøgt. Resultatet kan ikke betragtes som en løsning eller konklusion, men det kan bruges til at give et kvalificeret udgangspunkt for en diskussion om, hvordan man for eksempel vil praktisere medborgerskab i en konkret daginstitution.

Et casestudie er en strategi, der benyttes ved gennemgang af en konkret hændelse eller et andet fænomen for at analysere, hvilken lære der kan

uddrages af netop denne hændelse eller dette fænomen i dens naturlige omgivelser. Det er en empirisk undersøgelse, hvor der ud fra en bevidst strategi anvendes forskellige datakilder.

Research light på pædagoguddannelsen

Gruppen af undervisere bag faget institution, individ og samfund på pædagoguddannelsen besluttede at bruge research light som undersøgelsesform i et forløb om syn på og praktisering af medborgerskab i pædagogiske institutioner i et to ugers undervisningsforløb i maj 2008. Alle studerende på første årgang deltog. Men kun et merithold indgik i udviklingsprojektet. De deltog derfor i planlægning, møder med Knud Ramian og evalueringen af forløbet. Den første uge blev brugt til forelæsninger og øvelser. I den periode blev de introduceret til både medborgerskabsbegrebet og research light strategien. Uge to blev brugt til undervisning i interviewmetoder, udformning af interviewguider, foretagelse af undersøgelser i praksisfeltet, bearbejdning af data samt formidling af resultater fra undersøgelsen.

De studerende anvendte research light som strategi til deres dataindsamling. Fra undervisere side var det på forhånd valgt, at de studerende skulle anvende interviewmetoden som undersøgelsesredskab på en række daginstitutioner. Det viste sig, at det er vigtigt, at de pågældende institutioner bliver kontaktet i god tid af undervisningsstedet, at der er lavet de nødvendige formelle aftaler, og at institutionerne inviteres til at medvirke i udformningen af undersøgelsen.

Knud Ramian deltog som konsulent i projektet, og dagen før selve undersøgelsen gav han feedback på de studerendes udformning af interviewguides. Derudover blev der før projektstart oprettet en konference, hvor de studerende kunne stille spørgsmål til Knud Ramian. Denne konference blev dog primært benyttet til informationer og til erfaringsopsamling og ikke til løbende spørgsmål. Det var en stor gevinst at have Ramian med til at udvikle de studerendes interviewguides, idet han understregede værdien af et snævert fokus i undersøgelsesdesignet. Det viste sig ved fremlæggelsen, at

det især var det snævre fokus og den systematiske tilgang, som gav et kvalitativt løft til de studerendes undersøgelser.

Set i et didaktisk perspektiv viste det sig at være et udfordrende, men lærerigt forløb for de studerende. Det lærerige bestod blandt andet i, at de studerende selv skulle arbejde med at finde det snævre fokus i deres interviewspørgsmål. Fagligt opnåede de studerende dels at opøve en fokuseret og systematisk tilgang til at undersøge det praksisfelt, som de er i gang med at uddanne sig til at udøve i. Derudover opnåede de studerende et indblik i spillet mellem teoretiske begreber, og den måde som disse begreber forstås på og praktiseres i praksisfeltet.

Casestudie på Ergoterapeutuddannelsen

Som udgangspunkt var det faktisk svært at finde nogle studerende på Ergoterapeutuddannelsen, der ville deltage og anvende praksisforskning med brug af casestudie i deres bachelorprojekt. Noget tyder på, at i den elektroniske formidling var det svært at læse, hvad projektet gik ud på. De studerende var desuden usikre på, hvad deltagelsen kunne betyde for deres bachelorforløb og den afsluttende eksamen. Gruppen, som har deltaget i projektet, blev derfor kontaktet af vejlederen og udviklingskonsulenten fra uddannelsen. De tre studerende har efterfølgende givet udtryk for, at de synes det er en god ide at udpege studerende til at indgå i projekter:

Selve bachelorprojektet forløb over 16 uger på syvende semester, hvor der var tilknyttet en fast vejleder fra uddannelsen, med det antal vejledningstimer som normalt gives til bachelorforløbet. De gældende retningslinjer og regler for bachelorforløbet og eksamen blev fulgt under hele forløbet. Kravet til de studerende var, at de skulle anvende casestudiet som strategi og grundlag for udarbejdelse af bachelorprojektet. Sideløbende med projektet har de studerende fulgt den videnskabsteoretiske og metodiske undervisning, som alle studerende får på syvende semester.

I projektforløbet har de studerende, vejlederen og udviklingskonsulenten haft mulighed og adgang til Knud Ramian's hjemmeside samt haft mulighed for løbende kontakt via e-mail. Vejlederen og de studerende mødtes med Knud Ramian en gang midt i bachelorforløbet, udover opstartmødet og evalueringen. De studerende arbejdede først med at få kontakt med et praksissted, hvor der var et fænomen og en problemstilling, som var egnet til et casestudie. Det endte med, at de studerende i en uge observerede et undervisningsforløb på et rehabiliterings tilbud til kræftpatienter. Efterfølgende har de interviewet nogle af deltagerne fra undervisningsforløbet.

At der både er knyttet en vejleder til fra uddannelsen og en ekstern konsulent og forsker kræver stor tillid og kendskab til hinanden i processen. I denne situation kendte vejlederen tilfældigvis Knud Ramian, og vejlederen havde før arbejdet med casestudier. I et didaktisk perspektiv har det at arbejde med casestudie været både lærerigt og udfordrende for de studerende. De studerende fremhævede på evalueringsmødet, at det tog dem en del tid, inden de rigtig fik fat i, hvad casestudiet gik ud på. De foreslog, at der fra starten skulle gives mere undervisning i strategien omkring casestudier. De fortalte også, at de har lært meget af processen. Det har blandt andet resulteret i, at de til sidst i forløbet fik en solid forståelse af casestudiet, og at de fagligt lærte at arbejde systematisk og metodisk med et givet fænomen og problemstilling fra deres fremtidige praksisfelt.

Praksisforskning er en gevinst for professionshøjskolen

Forsøget på pædagoguddannelsen viste, at praksisforskning kan være med til give den teoretiske undervisning en praktisk side. Den klare fordel er, at de studerende ser, at de teoretiske begreber kan hjælpe dem med at se, forstå og reflektere over forhold i professionen, som de ellers ikke ville få øje på. Det er vigtigt at få lært fra starten af uddannelsen. Forløbet på ergoterapeutuddannelsen foregik i slutningen af studiet, hvor de studerende skal udfordres mere. Bachelorgruppens erfaringer

viste, at det kan lade sig gøre at lære at bruge casestudiet på et niveau, så deltagerne kan gøre det igen i deres professionelle virke. Det er vigtigt for professionen, at nyuddannede ergoterapeuter efter endt uddannelse kan have en udviklende tilgang til deres erhverv.

Projektet viste fordele på flere niveauer: At det er muligt at anvende praksisforskning didaktisk, at der ved denne tilgang kan produceres ny viden i samarbejde mellem professionsuddannelse og praksisfelt, og at der kan skabes samarbejde mellem undervisere, studerende, praksisfelt og forskning.

I løbet af projektet blev det klart for deltagerne, at der i en større sammenhang er potentiale i praksisforskning. Der er fra politisk side en tydelig forventning om, at professionshøjskoler skaber udviklingsviden sammen med uddannelsernes professioner og forskere. Praksisforskningen lægger netop op til at organisere netværk af udøvere fra professionerne, som undersøger og udvikler deres profession sammen med forskere og medarbejdere fra uddannelserne.

uddrages af netop denne hændelse eller dette fænomen i dens naturlige omgivelser. Det er en empirisk undersøgelse, hvor der ud fra en bevidst strategi anvendes forskellige datakilder.

Research light på pædagoguddannelsen

Gruppen af undervisere bag faget institution, individ og samfund på pædagoguddannelsen besluttede at bruge research light som undersøgelsesform i et forløb om syn på og praktisering af medborgerskab i pædagogiske institutioner i et to ugers undervisningsforløb i maj 2008. Alle studerende på første årgang deltog. Men kun et merithold indgik i udviklingsprojektet. De deltog derfor i planlægning, møder med Knud Ramian og evalueringen af forløbet. Den første uge blev brugt til forelæsninger og øvelser. I den periode blev de introduceret til både medborgerskabsbegrebet og research light strategien. Uge to blev brugt til undervisning i interviewmetoder, udformning af interviewguider, foretagelse af undersøgelser i praksisfeltet, bearbejdning af data samt formidling af resultater fra undersøgelsen.

De studerende anvendte research light som strategi til deres dataindsamling. Fra undervisere side var det på forhånd valgt, at de studerende skulle anvende interviewmetoden som undersøgelsesredskab på en række daginstitutioner. Det viste sig, at det er vigtigt, at de pågældende institutioner bliver kontaktet i god tid af undervisningsstedet, at der er lavet de nødvendige formelle aftaler, og at institutionerne inviteres til at medvirke i udformningen af undersøgelsen.

Knud Ramian deltog som konsulent i projektet, og dagen før selve undersøgelsen gav han feedback på de studerendes udformning af interviewguides. Derudover blev der før projektstart oprettet en konference, hvor de studerende kunne stille spørgsmål til Knud Ramian. Denne konference blev dog primært benyttet til informationer og til erfaringsopsamling og ikke til løbende spørgsmål. Det var en stor gevinst at have Ramian med til at udvikle de studerendes interviewguides, idet han understregede værdien af et snævert fokus i undersøgelsesdesignet. Det viste sig ved fremlæggelsen, at

det især var det snævre fokus og den systematiske tilgang, som gav et kvalitativt løft til de studerendes undersøgelser.

Set i et didaktisk perspektiv viste det sig at være et udfordrende, men lærerigt forløb for de studerende. Det lærerige bestod blandt andet i, at de studerende selv skulle arbejde med at finde det snævre fokus i deres interviewspørgsmål. Fagligt opnåede de studerende dels at opøve en fokuseret og systematisk tilgang til at undersøge det praksisfelt, som de er i gang med at uddanne sig til at udøve i. Derudover opnåede de studerende et indblik i samspillet mellem teoretiske begreber, og den måde som disse begreber forstås på og praktiseres i praksisfeltet.

Casestudie på Ergoterapeutuddannelsen

Som udgangspunkt var det faktisk svært at finde nogle studerende på Ergoterapeutuddannelsen, der ville deltage og anvende praksisforskning med brug af casestudie i deres bachelorprojekt. Noget tyder på, at i den elektroniske formidling var det svært at læse, hvad projektet gik ud på. De studerende var desuden usikre på, hvad deltagelsen kunne betyde for deres bachelorforløb og den afsluttende eksamen. Gruppen, som har deltaget i projektet, blev derfor kontaktet af vejlederen og udviklingskonsulenten fra uddannelsen. De tre studerende har efterfølgende givet udtryk for, at de synes det er en god ide at udpege studerende til at indgå i projekter:

Selve bachelorprojektet forløb over 16 uger på syvende semester, hvor der var tilknyttet en fast vejleder fra uddannelsen, med det antal vejledningstimer som normalt gives til bachelorforløbet. De gældende retningslinjer og regler for bachelorforløbet og eksamen blev fulgt under hele forløbet. Kravet til de studerende var, at de skulle anvende casestudiet som strategi og grundlag for udarbejdelse af bachelorprojektet. Sideløbende med projektet har de studerende fulgt den videnskabsteoretiske og metodiske undervisning, som alle studerende får på syvende semester.